

Velferdsstatens bærekraft og finansiering

Taler

Sigbjørn Johnsen

Dato

1 februar 2011

Sted

Oslo

Omstendigheter

Arbeiderpartiets velferdskonferanse

- 1 Det er bare 18 år til 2029. Det er ikke lang tid. For 18 år siden het
Finansministeren Sigbjørn Johnsen. Det gjør han også i dag. For 18 år siden var
det andre tider. Vi hadde stor ledighet i Norge og var midt i en bankkrise.
- 5 Vi fikk Solidaritetsalternativet på 90-tallet, og der kom begrepet arbeidslinja inn
i det. Det var at de som var i jobb skulle rekke ut neven til de som var ledig, slik
at vi i fellesskap skulle få flere i jobb, få ned ledigheten og øke produksjon i
Norge og trygge velferden. Vi hadde dårlig meningsmålinger i 1993, men utover
våren i -93 løsnest det og vi gjorde et glimrende stortingsvalg, med det
- 10 legendariske resultatet 36.9 %.

- Ungen i Helgas mage har alle forutsetninger med seg. Det er mange gravide
kvinner rundt omkring på kloden vår. I Sør-Sudan er det også gravide kvinner,
en region som nå har stemt og skal få sin selvstendighet. Barnet i magen til en
- 15 kvinne i Sudan og barnet i magen til Helga har egentlig i seg de samme
muligheter og forutsetninger, men det er før de er født. På det tidspunktet disse
to blir født, så forandres mulighetene og virkeligheten dramatisk. Dersom Helga
og ektefellen får en datter, så har hun mulighet til å leve i gjennomsnitt 84 år.
Hvis det blir en sønn er det 79 år. Barnet i Sør Sudan har kanskje et håp å få leve
- 20 i 40 år, i gjennomsnitt.

- Det er viktig å lette det blikket når vi skal prate om velferdsstaten og
velferdssamfunnets framtid. Alle vi som er her er ektefødte barn av den norske
velferden og den norske velferdsstaten. Vi har levd i en eneste opptur. Vi er født
- 25 inn i den velferdsstaten. De aller aller fleste av oss har hatt en trygg oppvekst og
fått de mulighet som livet gir oss. Det er det viktig å minne hverandre på.

Jeg vil sitere ei jente fra Spania på 23 år som heter Elena. I Spania er
30 ungdomsledighet snart 50 %. Elena sier følgende: "Jeg tør ikke tenke på det som
er om 10 år. Jeg kan ikke forestille meg hus, barn og ei god framtid. Jeg tilhører
en generasjon som ikke lenger har noen framtid og drømmer. "

Det er det dette handler om. Det handler om å gi folk håp, drømmer og
35 muligheter til å realisere sine drømmer. Derfor handler velferden ikke bare om
penger. Velferd handler også om livskvalitet, om etiske verdier og moralske
verdier. Hvordan vi oppfører oss mot hverandre. At vi er en del av et sosialt
nettverk som tar vare på mennesker i alle livets sammenhenger. Vår viktigste
rolle er å skape den rammen av trygghet som gjør at folk kan få oppfylt sine håp,
40 drømmer og framtidsmål. Noe av det vakreste bilde på velferden og
generasjonskontrakten er den spe barnehånda i bestemorshånda som et symbol
på samhold, solidaritet og verdier på tvers av generasjoner. Det er det dette
handler om.

45 Derfor skal vi prata med glød om oss selv, hva vi har gjort, men mest om hva vi
gjør og hva vi skal gjøre. Vi må slutte å prate ned velferdsstaten. Vi må slutte.

Det er mange ting som ikke fungerer i Norge. Det er mange ting vi skal rette på.
Men sett Norge inn i den store internasjonale sammenhengen, så er det grunn
50 til å rette ryggen og være stolt over det vi har fått til og det vi skal gjøre framover.
Grunntanken i velferdsstaten er at vi skal yte etter evne og få etter behov. Vi skal
gjøre vår plikt og kreve vår rett.

Denne velferdsmodellen vår er innrettet slik at vi som mennesker har forskjellige
55 behov gjennom livsløpet. Da er det viktig at vi stiller opp for hverandre gjennom
generasjonskontrakten

Så vil jeg understreke; Vi har både et fellesskapsansvar og et eget ansvar.
Velferdsmodellen er også en moralsketisk modell. Det er ikke bare penger. Det
60 handler om hvordan vi oppfører oss overfor hverandre og hvordan vi har det
sammen.

Denne modellen hviler på tre bein.

65 1) Folketrygden - inntektssikringen. Det at mennesker som i løpet av livet
komme i en situasjon der de har behov for fellesskapet sterke hånd, for å sikre

inntekt og et anstendig og godt liv. Folketrygden er det viktigste beinet i velferdsmodellen vår. Det har staten et ansvar for.

70

2) Rettsikkerhetsbeinet, som også staten har ansvaret for. Det å sikre at mennesker i Norge får de rettigheter de har krav på. At mennesker får den behandling de har krav på. At folk blir behandlet likt og at det ikke er annet enn rettsikkerhetsaspektet som avgjør den behandlingen du får.

75

3) Det tredje beinet er det vi kan kalle velferdsproduksjon. Det er både et statlig og kommunale ansvar. Det er der vi møter de offentlige tjenestene, det er der vi møter de der de bor.

80 Får å få til dette, så trenger vi en solid økonomi, samtidig som en solid økonomi er nødvendig for å ha en produktiv økonomi. Hvis vi leser finanskriseutvalgets innstilling eller andre ting, så ser vi at en sterk og god offentlig sektor er hovedredskapet vårt for å oppfylle denne generasjonskontrakten. En sterkt, effektiv og god offentlig sektor, en sunn økonomi, og stor grad av likhet og
85 solidaritet er det viktigste konkurransefortinnet Norge har. De krefter som ønsker å rokke ved det, gjør en stor feil. Det hjelper ikke hvor mye skattelette man gir for å kompensere ved at man rokker ved denne modellen som er så viktig for en produktiv økonomi.

90 Mange spør; hva er prosjektet? Prosjektet er i grunnen velferdsstatens bærekraft og finansiering. Det er partiets hovedprosjekt. Og det er den utvidete generasjonskontrakten, som egentlig er en økonomisk kontrakt, men det er også en annen type kontrakt. Det er miljøkontrakten. For bærekraft betyr ganske enkelt at vi som er her i dag, skal ikke bruke eller forbruke så mye at vi gjør
95 vilkåra for de som kommer etter oss verre. Det gjelder både penger og natur. Så vanskelig og så enkelt er det egentlig.

Så er det mange som spør; Hva krever det?

100 1) Sterke statsfinanser og holder orden i økonomien. Folk tar det for gitt. Men i -93 var det ikke slik. Men vi fikk det til og det virket.

2) Foredle, utvikle og investere i arbeidskraft.

105 Dette starter allerede i barnehagen, gjennom grunnskolen og videregående

utdanning. Det å investere i framtidas arbeidskraft er viktig og viktigere enn mange andre investeringer. Jo, vi skal også investere i vei og jernbane, men det å investere i dagens og framtidas arbeidskraft, som er det viktigste kapitalen, er det viktigste vi kan gjøre. Derfor er det så bra at vi nå skal satse på GIV - gjennomføring i videregående skole. At ungdom kommer ut av skolen med håp, drømmer og muligheter. Det er et av de viktigste grepene vi kan gjøre. At vi har et godt barnevern. Det at vi ser de ungene som har problemer i barnehagen og grunnskolen og spør hvorfor er det slik, er viktig. Jeg vender stadig tilbake til et spørsmål som vår eldste datter, Ida Marie, stilte da hun gikk i 1. klasse på fagerlund skole i Brumunddal. Da de var nede i kommunene, stilte Ida et spørsmål som var ganske vanskelig å svare på. Spørsmålet var: Hvorfor er det ikke slik at alle unger har det like bra? Et kjempe godt spørsmål, og et kjempe viktig spørsmål å stille seg.

Så det å foredle og utvikle arbeidskraften, og investere i arbeidskraften, er en viktig del av dette prosjektet vårt.

Et sterkt og konkurransedyktig næringsliv. Norge er nr. 8 av 183 nasjoner når det gjelder vilkår for næringslivet. Det er ikke verst. Når vi hører en del av våre politiske motstandere så høres det ut som vi er nr 188 av 183 land! Men vi er nr 8.

Vi er blant de fremste og mest avanserte økonomier i verden, som gjør at vi har høy produksjon. Noe av det viktigste bidraget til at vi har det på den måten, er vår evne til å samarbeide, og vår evne til sammen med fagbevegelsen å ta et tak, slik at norsk industri og norsk næringsliv beholder produktiviteten og at vi har et sterkt og konkurransedyktig næringsliv.

Så skal vi ha en sterk, effektiv og god offentlig sektor. Da må vi tenkte på sparing, som kan høres litt stusselig ut, men pensjonsfondet er en viktig del av det å sikre bærekraften i velferdsstaten framover. Det er arbeid, retteferdig fordeling, likestilling og det er det vi kaller jamnbyrdighet. I det begrepet ligger det at alle skal ha rett til et verdig liv og bli verdsatt. Tenk hva det betyr å rose folk som gjør en jobb slik at hjulet holdes i gang.

Hans Børli har skrevet dikt om at "avisene bringer bilder av store mektige menn", som for eksempel meg. Men jeg er bare en del av dette samfunnshjulet. Dette samfunnshjulet går ikke rundt hvis ikke alle de titusener der ute gjør jobben hver eneste dag, for å sørge for at samfunnet fungerer. De må bli verdsatt. Det er viktig at de blir sett og det er viktig at vi som bevegelse kommer

på hvor vi kommer fra. Det er viktig at vi er der ute blant alle de som sørger for at de små hjul holder det store hjulet i gang.

150 Trygghet, verdighet, sosiale nettverk og venner er det viktigste for folk. Vi må tørre å si det og vi må tørre å stå for det.

Generasjonskontrakten viser at i begynnelsen og slutten av livet er vi netto mottakere av fellesskapets ytelser. Når vi er i arbeidslivet er vi netto bidragsyttere. Barnet til Helga er inne i systemet helt fra starten av. Da er den inne i
155 generasjonskontrakten og inne i velferdsmodellen. Her blir den ungen hele livet og går i ulike faser. I den venstre enden, når barnet er liten er det fødselspenger, barnetrygd, barneskole, grunnskole og videregående. Ut i 20-års alderen går vi ut i arbeidslivet. Da viser generasjonskontrakten at det er arbeidslivet som bærer velferden på ryggen. Hvis ikke arbeidslivet fungerer, hvis ikke det er plass til alle
160 som vil og kan i arbeidslivet, så blir den børa som framtidige generasjoner skal bære så uendelige mye tyngre. Det er derfor jeg maser så mye om å holde orden i økonomien. Det er derfor det er så viktig at vi har et arbeidsliv som er inkluderende og der alle får en mulighet til å bruke sine evner og krefter. Det får vi ikke til, hvis vi skal følge den oppskriften en del partier ønsker, med å ha et
165 helt annet forhold til tariffavtaler og et annet forhold til de mest grunnleggende tingene som gjør at vi har et oppegående og sterkt arbeidsliv i Norge. Derfor er det viktig å ha lav ledighet og høy yrkesdeltagelse.

Pensjonsreformen er en del av det. Andre ting som vi gjør med for eksempel
170 kvalifiseringsprogrammet. Det å gjøre mulighetene i arbeidslivet større for de som er mellom 0-100 og sørge for at vi mobilisere de reserver som vi har i arbeidskraften for å løse framtidens oppgaver er viktig.

Da Norge fikk de første oljeinntekter inn i statsbudsjettet tidlig på 70-tallet, så
175 var det fint å få de pengene inn, men de aller fineste var at det sto en hær av kvinner tilgjengelig for arbeidslivet. Vi økte yrkesdeltagelsen blant kvinner fra noen og førti prosent til nesten åtti prosent i løpet av 20 år. Uten den arbeidskraften hadde vi ikke klart å bygge det norske velferdssamfunnet og det norske velferdsstaten så raskt. Vi hadde tilgjengelig arbeidskraft når vi fikk
180 penger. Det gjorde at vi kunne bygge dette velferdssamfunnet. Derfor er arbeidskrafta vår viktigste kapital.

Vi er nødt til å innrette oss slik at vi ikke utarmer arbeidskraften ved å sende u av arbeidslivet de som ønsker å jobber og vi må legge tilrette for de som kommer

185 inn. Så det aller viktigste sosialdemokratiske prosjektet er å foredle og utvikle arbeidskraften. Der er vi på vårt beste og der har vi våre muligheter for framtida.

Så til slutt; De stigende forventningers misnøye og enkeltsakpolitikken er den
190 største trusselen mot denne samfunnskontrakten. Det at vi aldri blir fornøyd. Vi ligner litt på den tegninga som var i aftenposten for mange år siden, der Ole Nordmann låg velfødt og mett og sier: "nå er jeg så mett at jeg blir rent irritert". Vi må ikke havne der. Det er mange ting vi skal strekke oss etter, men det er viktig at vi bærer med oss at det er noen utfordringer mot denne modellen. Da
195 er det også viktig at vi i denne fasen vi er i nå ikke går på limpinnen av høyres sosialdemokratiske talemåte. De er et borgelig parti og det skal vi minne velgerne om og det skal vi minne alle om. De er et borgelig parti, selv om de har lagt seg til en sosialdemokratisk retorikk i mange sammenhenger.

200 Vi skal være stolte over det vi får til. Vi er ikke ferdig med jobben. Vi skal slutte å prate oss ned. Vi skal minne oss selv om at vi er i øverste verdensklasse og der skal vi bli. Vi er en generasjon som har muligheter ingen før oss har hatt, verken økonomisk eller på andre måter.

205 Politikk er å ville. Det er å velge. Det er i tillegg å ha evne, mot og vilje til å gjøre det. Så er det viktig at vi ser det store i det små og får folk til å kjenne seg igjen i det små i det store. Forbindelseslinjen mellom de vi er til for og de vi skal tegne den store tegninga for. Får vi til det, lykkes vi med politikken og da er det ingen kraft som kan slå de sosialdemokratiske verdier og det vi skal gjøre framover.

210 Hvis det går galt med vår økonomiske modell og vår evne til økonomiske styring, så vet vi hvem som må betale. 34 millioner mennesker har mistet jobben som resultat av finanskrisa. Det er det de arbeidsledige som må betale når jobbene blir borte. Det er de som har minst som må betale når inflasjonen
215 kommer. Å holde orden i økonomien høres litt kjedlig ut, men det er faktisk grunnmuren vi skal bygge denne velferdsstaten på. Slik har det alltid vært og slik vil det alltid være.

220 **Kilde**
www.arbeiderpartiet.no

Emner
Arbeiderpartiet, Arbeidsløshet, Innlegg, Velferdsstaten

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/velferdsstatens-baerekraft-og-finansiering>

225

230

235

240

245

250

255

260